

Viure en sequera serà el nostre futur?

Text > SÒNIA TUBERT, periodista

Fotos > LLUÍS SERRAT

Entre els dies 20 i 23 de gener del 2020, el temporal Gloria va passar per les comarques gironines, entre altres territoris. Es van registrar entre dos-cents i cinc-cents litres de pluja acumulada i diversos rius es van desbordar, o gairebé. Aquest temporal va deixar els embassaments de les conques internes al 99 % de la seva capacitat, o sigui, gairebé plens. Semblava, doncs, que no ens havíem d'amoïnar per l'aigua. Quatre anys després, l'1 de febrer de 2024, el sistema Ter Llobregat

va entrar en emergència per sequera. A final del mes de febrer, les reserves no arribaven ni tan sols al 15 % (el dia 22, aquesta xifra era del 14,92 %). Com hem arribat fins aquí? Serà aquesta la normalitat a partir d'ara?

El que ha passat a Catalunya i, per tant, a les comarques gironines en els darrers anys, ens mostra com es fa realitat una de les conclusions que el meteoròleg Jordi Sacasas exposava en un llibre sobre sequeres a Catalunya el 2010, avui ja llunyà (encara que sembla que algunes de les informacions

que s'hi expliquen s'hagin redactat avui mateix). Segons les seves anàlisis i estudis i les opinions que va recollir entre els experts, el canvi climàtic indica un augment de precipitacions en general, amb l'excepció que a zones subtropicals, com Catalunya, els models mostraven ja llavors una davallada de les pluges. A més, preveïen que serien més variables, irregulars i espaciades, o sigui, que hi hauria més episodis d'inundacions i sequeres més recurrents. Això ens sona, oi? Ho hem descrit per sobre a la introducció...

>> La Reial Foneria de Sant Sebastià de la Muga, totalment al descobert, a l'embassament de Darnius Boadella, a finals de desembre del 2023.

>> Vista aèria del pantà de Boadella pels volts de Nadal de l'any passat.

Quan pensem en el concepte de sequera, el primer que ens ve al cap és la manca d'aigua, o almenys l'escassetat. La veritat és que la definició és una mica més complexa: la sequera és un fenomen climàtic caracteritzat per la falta prolongada de precipitacions apreciables. Així doncs, la sequera no és només que no plougui, sinó que no plougui durant un període llarg de temps. A més de les dades empíriques, també cal tenir en compte que la percepció de sequera canvia segons cada territori. En aquest sentit, a les àrees on generalment plou més, ni la població ni les infraestructures estan ben preparades per a aquesta circumstància, i les sequeres hi suposen un gran trasbals, per no dir un desastre potencial.

Moltes secades, i cada vegada pitjors

Les sequeres o secades no són un fenomen estrany a les comarques gironines (i en general a tot Catalunya), ni són exclusives de les darreres dècades. Igual que a tota la zona mediterrània,

hi són esdeveniments recurrents i periòdics. Segons *El portal de la sequera*, un espai web habilitat per la Generalitat amb tota la informació sobre aquest fenomen, Catalunya ha patit al llarg de la història recent diversos episodis de sequeres entre moderades i rigoreses. 1944, 1950, 1953, 1973, 1985, 1988 i 2008, tots aquests anys es van patir diversos episodis de sequera rigorosa que fins i tot van motivar restriccions en el subministrament a diverses poblacions i durant diferents períodes. Al final, i en tots els casos, la solució sempre va ser la mateixa: va ploure.

Tal com recull Jordi Sacasas a la seva Meteoteca, l'any 2021 va ser sec a gran part de la demarcació gironina; l'àrea amb més dèficit de pluges va ser l'Alt Empordà, una zona on es va recollir només el 30 % de la precipitació que s'hauria esperat. El 2022 va tornar a ser sec i el 2023 no va fer res més que consolidar la greu sequera iniciada dos anys abans. Són, doncs, tres anys consecutius amb un dèficit pluviomè-

tric acusat o molt acusat. El 2024 no va començar millor, més aviat al contrari: el mes de febrer una gran part del territori català va entrar en la fase I d'emergència per sequera, i això va afectar sis milions de persones.

El Servei Meteorològic de Catalunya ha qualificat aquesta darrera secada d'una de les més greus que hi ha hagut al territori els darrers cent cinquanta anys. Segons l'Agència Catalana de l'Aigua, a mitjan mes de febrer, la majoria de les comarques gironines estaven en situació d'excepcionalitat, amb algunes excepcions (valgui la redundància). Mentre que els municipis que s'abasteixen de l'estany de Banyoles encara estaven en normalitat, a l'altre costat de la balança l'aqüífer del Ter estava en alerta i els territoris de l'aqüífer del Fluvià i la Muga, els dependents de l'embassament de Darnius Boadella i els de l'embassament del Ter ja havien entrat a la fase I d'emergència.

Els primers a rebre, els pagesos

L'efecte principal que produeix la sequera és un desequilibri entre la disponibilitat natural d'aigua i el consum que en fa l'activitat humana. Aquest desequilibri implica conseqüències en tots els sectors econòmics, en la vida diària i fins i tot en l'ecosistema que ens envolta. L'abast socioeconòmic d'això, però, està determinat en bona part per la concreció de les restriccions que en un determinat moment acaben arribant. Les decisions que prenen les institucions sobre a quins sectors han d'afectar primer aquestes restriccions o quina duresa han de tenir marquen

>> Un detall de la sequedat del terra del pantà de Boadella a finals del 2023.

>> *Lesglésia de Sau, el gener passat.*

en cada secada el futur immediat, i de vegades més llunyà i tot, de molts sectors en conjunt i moltes persones individualment.

El primer sector a notar les restriccions ha estat el sector primari, amb l'agricultura al capdavant i la ramaderia seguint-la de prop. La pagesia és un dels col·lectius més castigats per les mesures d'estalvi d'aigua, i podríem pensar que és perquè són dels que en consumeixen més. No és ben bé així, i és que, segons dades facilitades per l'Agència Catalana de l'Aigua, el consum d'aigua a les explotacions ramaderes de les conques internes és només del 2 % del total. Tot i això, pagesos i ramaders han hagut de reduir entre el 80 % i el 50 % l'aigua que fan servir per regar i cuidar el bestiar. Això implica, d'entrada, un canvi en la manera de treballar que afecta la quantitat i la qualitat del producte resultant. Entre altres mesures, els agricultors han hagut de sacrificar els conreus que necessiten més aigua i calcular estrictament els recs.

El primer problema que denuncia el sector, doncs, és el de l'abastiment, i no només perquè s'ha reduït l'aigua que els arriba dels embassaments,

sinó també per la baixada dràstica del cabal de fonts, rius i basses, dels quals, per exemple, molts ramaders depenen. A les explotacions agràries i ramaderes situades a les zones més costaneres, la situació empitjora amb el perill de salinització dels aqüífers situats a les zones més properes al mar.

Precisament, reclamar solucions per a la sequera, entre d'altres, era una de les reivindicacions principals que van fer sortir milers de pagesos al carrer i a la carretera en les protestes que van protagonitzar el febrer passat. Des d'Unió de Pagesos, que ja va engagar fa dos anys la campanya «La pagesia diu prou», fa temps que exigeixen l'ampliació dels ajuts directes estatals per combatre aquests problemes, una política hidrològica preventiva i proactiva i el reconeixement del sector agrari com a servei essencial de la societat.

Preocupació econòmica i turismofòbia

Un altre sector que ha expressat més vehementment la seva preocupació per com l'afectarà la sequera ha estat el sector turístic. Les seves principals preocupacions es podrien resumir en dues: d'una banda, la possible pèrdua

de clients i de facturació, amb el consegüent efecte sobre l'ocupació i la generació de riquesa. D'altra banda, no podem oblidar ni negar que la situació de sequera pot derivar en una crisi de reputació que atii la turismofòbia. El model turístic es torna a situar al centre del debat públic, tant per la petjada ecològica que genera com perquè necessita, i molt, alguns recursos que, com l'aigua, cada vegada són més escassos. No es tracta només d'omplir piscines, sinó que amb els turistes som més en un territori per repartir un bé del qual cada vegada en tenim menys. En definitiva, els visitants s'identifiquen com una contrarietat davant del problema de la sequera. A l'altra cara de la moneda, tampoc podem oblidar l'efecte que poden tenir en aquests possibles visitants les informacions sobre situacions de sequera i mesures per combatre-la que es publiquen als mitjans de comunicació.

El sector n'és ben conscient, i els representants asseguren que ja prenen mesures per combatre tant l'efecte pràctic com el psicològic de les restriccions. L'Associació de Càmpings de Girona, per exemple, que juntament amb altres entitats del càmping català es va

>> Panoràmica del pantà de Sau al gener.

reunir el gener amb la Generalitat per abordar el tema, va anunciar llavors un pla perquè a l'estiu les piscines dels establiments es puguin reomplir amb aigua de mar i funcionin al cent per cent. Des de l'entitat remarquen que fa anys que el sector treballa per reduir el consum d'aigua, que molts càmpings instal·len sistemes de reutilització de les aigües grises, de reg per degoteig o aixetes amb reducció d'aigua, i que moltes instal·lacions no buiden les piscines en tot l'any. D'aquesta manera, als càmpings més eficients el consum d'aigua per persona no arriba als cent quaranta litres.

Indústria i energia

L'agricultura, la ramaderia i el turisme són potser els sectors dels quals s'ha parlat més per com els afecta la sequera, però, evidentment, no són els únics. De manera semblant al sector primari i al turístic, la sequera rigorosa i les mesures per combatre-la, centrades, com era d'esperar, en la reducció del consum, afecten també la indústria amb dues conseqüències que comparteixen tots els sectors: un impacte directe en la producció i en l'ocupació. La patronal PIMEC asse-

gura que en l'àmbit de la indústria, els sectors més afectats per les mesures de reducció de l'abastament i el consum d'aigua són l'agroalimentari, el químic i farmacèutic, el paperer i una part del del metall. Especialment remarcable és el cas del sector agroalimentari, que pateix també de retruc els efectes de la sequera en el sector agrari, que n'és el proveïdor principal.

Una altra conseqüència de tenir els embassaments buits és un descens de la producció d'energia, especialment en el cas de la hidroelèctrica. Durant el primer quadrimestre del 2020, les grans reserves d'aigua i el temporal Gloria van disparar la producció d'energia hidroelèctrica; com a exemple, podem dir que les set centrals que la companyia Endesa té repartides a les conques internes de les comarques gironines van augmentar en aquest període un 164 % la producció d'energia hidroelèctrica. La seque-

ra ha ben frenat aquesta producció, i ja l'any passat l'activitat dels salts d'aigua havia caigut un 15 % a l'abril i un 31 % la primera quinzena de maig respecte del 2022. Aquell any, algunes centrals ja havien hagut de cessar la producció, fins i tot.

I el medi ambient?

A més de tot això, cal no oblidar que com menys aigua té un embassament, pitjor n'és la qualitat. I això ens porta a remarcar que no només l'economia i la vida diària dels ciutadans pateixen els efectes de la sequera en forma de restriccions en el consum d'aigua. L'organització ecologista Greenpeace alerta de l'impacte que l'escassetat d'aigua té sobre el medi ambient, especialment si tenim en compte el creixent risc de desertificació al qual ens exposa el canvi climàtic. Des d'aquesta entitat, recorden que l'IPCC (Grup Intergovernamental sobre el

**Greenpeace
alerta de
l'impacte que
l'escassetat
d'aigua té sobre
el medi ambient,
especialment si
tenim en compte
el creixent risc
de desertificació**

>> *L'embassament de Susqueda, a principis de febrer.*

Canvi Climàtic) pronostica un augment de temperatures i una reducció de precipitacions en les pròximes dècades als països mediterranis com el nostre. Si plou menys i cada vegada fa més calor, fet que augmenta l'evaporació d'aigua, tindrem menys aigua disponible. A més, la crisi climàtica augmenta el perill d'incendis forestals (un 50 % més d'aquí al 2100, segons l'ONU), la qual cosa empitjora els processos de desertificació.

L'impacte de la manca d'aigua és evident en els ecosistemes aquàtics, per exemple, en la mortaldat de peixos per falta d'oxigen o en l'augment d'espècies invasores, però en són igualment destacables els efectes en els ecosistemes terrestres. La fauna salvatge (mamífers, aus i rèptils) veu reduïdes dràsticament les seves fonts d'abastiment d'aigua, i això provoca, entre d'altres, problemes en l'alimentació i la reproducció.

Tot plegat, sembla que ens deixa un panorama molt descoratjador, i tant si plou molt o poc enguany, tots els indicadors fan pensar que les sequeres seran cada vegada més freqüents al nostre territori. Tots els actors implicats i tots els sectors analitzats apunten cap a una única solució: un canvi radical en la política hidràulica que faci que es tinguin en compte els límits de la disponibilitat d'aigua. A veure si entre tots ens hi posem.

>> *Imatge aèria del pantà de Susqueda al febrer.*